

KASVINVIJELYTILAN TOIMEENTULOKEINOT TÄNÄÄN

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseutuelinkeinot

Kevät 2023

Juha Söderholm

Maaseutuelinkeinot

Tekijä Juha Söderholm

Työn nimi Kasvinviljelytilan toimeentulokeinot tänään

Ohjaaja Monna Alatalo

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Tämän opinnäytetyön tavoite oli selvittää miten kasvinviljelytilat elävät tänään. Miten ne selviytyvät pelkällä viljelyllä ja kuinka paljon tuloja haetaan muualta. Tarkoituksena olisi myös selvittää ovatko toimintatavat muuttuneet tiloilla ja millaisella aikataululla. Tavoite on antaa malleja esimerkiksi uusille viljelijöille, sillä sukupolvenvaihdos velkoineen mahdollisesti vaatii erilaisia toimintatapoja kuin mitä tiloilla on viime vuosina tehty. Viljelyn aloittaminen täytyy tänä päivänä ajatella muunakin kuin tilan jatkamisena.

Työhön on kerätty suomalaisen maatalouden historiaa. Tämä antaa hieman pohjaa vahvuuksille sekä heikkouksille kansainvälisessä viljakaupassa.

Työssä on etsitty joitain havainnollistavia esimerkkejä tiloilla tehdyistä muutoksista. Osa niistä on onnistunut ja osa ei.

Opinnäytetyötä varten kerättiin eri-ikäisten viljelijöiden toimeentulotietoja sekä selvitettiin, onko niissä tapahtunut muutoksia saman viljelijän aikana. Kyseessä on kyselytutkimus. Tuloksia vertaillaan kuvioilla ja taulukoilla. Niistä on nähtävissä suosituimpia toimeentulotapoja. Tavoite oli myös saada tietoa mahdollisten lisätöiden ja kasvinviljelytilan viljelyn sovittamisesta.

Avainsanat Kasvinviljely
Ansiotyö
Urakointi
Sukupolvenvaihdos

Sivut 28 sivua ja liitteitä 2 sivua

The goal of this thesis was to find out how plant farms live today. How do they survive with just farming and how much income is sought elsewhere. The purpose would also be to find out if the operating methods have changed at the farms and on what schedule. The goal is to give models to, for example, new farmers, because the generational change with its debts may require different methods of operation than what has been done on the farms in the recent years. Today, starting cultivation must be thought of as something other than extending the farm.

The history of Finnish agriculture has been collected for the work. This gives some background to the strengths and weaknesses in the international grain trade.

The work has looked for some illustrative examples of the changes made on some farms. Some of them have been successful and some have not.

In the thesis, data on the livelihoods of farmers of different ages were collected and it was found out whether there have been changes in them during the same farmer's time. The data was collected with the survey. The results are compared with figures and tables. They show the most popular ways of making a living. The goal was also to get information about matching possible additional work income sources and the cultivation of the plant farm.

Keywords Plant cultivation
Gainful employment
Contracting
Generational change

Pages 28 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Maatalouden historiaa Suomessa	2
3	Maatalousyrittäminen nykyään	4
3.1	Siirtyminen kohti yrittäjyyttä	4
3.2	Kasvinviljelytilojen tulojen saanti.....	5
4	Muutoksia tiloilla	9
4.1	Esimerkkitapauksia	10
4.1.1	Kasvinviljely	10
4.1.2	Tuotantorakennukset.....	11
4.1.3	Sivuelinkeinot.....	12
4.1.4	Muut maatalouden tuotantosuunnat.....	13
4.1.5	Talous	14
4.2	Maatilojen rahoitus.....	14
5	Tutkimus	16
6	Tulokset	16
6.1	Kysely	16
6.2	Vastaajien ikä	17
6.3	Vastaajien asuinseutu	18
6.4	Tilakoko	18
6.5	Tulot muusta kuin kasvinviljelystä	19
6.6	Toisen tulolähteen osuus	21
6.7	Muutokset viime vuosina.....	21
7	Tutkimuksen analysointi.....	22
8	Pohdinta	23
	Lähteet.....	27

Kuvat, taulukot ja kaavat

Taulukko 1. Päätoimisen kasvinviljelytilan SWOT -analyysi.....	6
Taulukko 2. Sivutoimintaa tekevän tilan SWOT -analyysi.....	7
Taulukko 3. Palkkatöitä tekevän viljelijän SWOT -analyysi.....	8
Kuvio 1. Vastaajien ikä.....	16
Kuvio 2. Vastaajien asuinseutu.....	17
Kuvio 3. Tilakoko.....	18
Kuvio 4. Tulot muusta kuin kasvinviljelystä.....	20

Liitteet

Liite 1.	Kyselylomakkeen malli
Liite 2.	Aineistohallintasuunnitelma

1 Johdanto

Maatalous on muuttunut Suomessa läpi historian. Itsenäisyyden aikana olemme huomanneet omavaraisuuden merkityksen. Poikkeusoloissa ulkomailta on voinut olla vaikeampaa saada viljaa. Kuitenkin taloudellinen tilanne sekä esimerkiksi huonot sadot ovat pakottaneet käyttämään myös ulkomaisia tuotteita. EU:n myötä Suomi on joutunut sopeutumaan kansainvälisiin markkinoihin. Tukien väheneminen on johtanut kovempiin tulosvaatimuksiin.

Suomalaisen maatilan keskikoko on noin 52 hehtaaria. Vuonna 2022 maatalous- ja puutarhayrityksiä oli 43611 kappaletta. Se on 1078 vähemmän kuin vuonna 2021. Kasvinviljely on tuotantosuuntana 70 prosentilla. (Luke, 2022)

Tämän päivän viljelijöiden on hallittava tilan viljelyn lisäksi myös tilan ulkopuolelta tulevat vaatimukset ja mahdollisuudet. Kiristynyt ilmastopolitiikka näkyy maataloustuissa. Ne suosivat ympäristöystävällisiä tapoja. Tuotantokustannukset voivat joskus olla hyvin korkealla ja viljan hinta matalalla. Silloin voi viljelykasville miettiä vaihtoehtoja. Tuet vaativat myös useamman kasvin viljelyä. Erikoiskasvit voivat olla kannattava vaihtoehto, mutta myös riski. Tehdasvalmisteisten lannoitteiden korkeaa hintaa voi mahdollisuuksien mukaan välttää eläinperäisillä lannoitteilla tai siirtyä kokonaan luomuun. Polttoöljyn voi kuivauksessa korvata hakkeella, mutta sen kannattavuus pitää laskea tarkasti. Kynnön vähentäminen säästää aikaa.

Tilan tuotannon kasvattaminen on monille luontevaa. Se vaatii tarkkoja laskelmia sekä uskoa omaan tekemiseensä. Urakointia ja tilan erilaisia sivutuloja hankkimalla saadaan lisätulojen lisäksi lisää hyötyjä koneille ja rakennuksille. Ne myös mahdollistavat työskentelyä omalla alalla ympärivuotisesti. Toisille viljelijöille sopii mieluummin varma tulo palkkatyön muodossa. Kaikilta vakituinen palkkatöissä käyminen ei luonnistu esimerkiksi tilan suuren koon tai sijainnin takia.

Työn tavoite on antaa kuvaa tämän päivän kasvinviljelytilasta Suomessa. Antaa erilaisia esimerkkejä siitä, miten viljelijä tulee tänä päivänä toimeen. Kertoa mitä muuta työtä

mahdollisesti viljelijät viljelyn ohella tekevät ja missä määrin. Ovatko asiat muuttuneet viljelijän aikana.

2 Maatalouden historiaa Suomessa

Suomessa on pyritty tuottamaan viljaa omasta takaa. Pelkona on ollut, että ulkomailta tullut vilja tulisi liian kalliiksi. Viljan tuontia on rajoitettu esimerkiksi tullipolitiikalla. Pohjoisen huonot säät kuitenkin pakottivat Suomen luopumaan viljatulleista 1864, kun nälänhätä uhkasi maatamme. Suomi säilytti asemiaan viljantuottajana 1800- ja 1900-luvun vaihteessa, mutta halpaa viljaa etsittiin myös ulkomailta. Suomen palkkataso oli matala, eikä ihmisillä ollut varaa kalliisiin viljatuotteisiin. Tuontiin sopi hyvien yhteyksien päästä esimerkiksi halpa venäläinen vilja. Suomen väkiluku kasvoi, kun taas kotimainen viljantuotanto pysyi suunnilleen samassa. Ongelmia oli myös kotimaan kuljetuksissa. Oli edullisempaa tilata kerralla ulkomailta suuria määriä viljaa, kuin kuljettaa pieniä kotimaisia eriä eri puolilta maata. Myös Suomen parhaalta viljanviljelyalueelta, Varsinais-Suomesta, oli kätevämpää myydä vilja suoraan ulkomaille. Useat Euroopan maat hakivat asemaa, jolla oma vilja riittäisi kotimaahan sekä vientiin. Tulleja ulkomaiselle viljalle kokeiltiin ja luovuttiin aina tilanteen mukaan. Ensimmäisessä maailmansodassa Venäjä täydensi Suomen viljavarastoja, mutta sodan pitkittyessä leivän hinta nousi moninkertaisesti. Ulkomaan kauppa takkusi ja Suomen itsenäistymisen aikoihin elintarvikepula nousi suureksi. Tämä lisäsi jännitteitä myös Suomessa olleeseen poliittiseen kahtiajakoon. (Jalas, 2007, ss. 17-27)

Viljakauppaa ei itsenäisessä Suomessa haluttu jättää vapaille markkinoille, jotta hinta pystyttiin pitämään maltillisena. Oli tärkeää, että viljaa ei säilöttäisi hinnan nousuja varten ja samalla aiheutettaisi nälänhätää. Viljakonttori säännösteli viljan käyttöä ja huolehti kotimaisen viljan keräilystä sekä ulkomaisen viljan hankintamääristä. 1919 aloitettiin laajamittainen viljantuonti. Suomessa tilojen oli pitänyt parin vuoden ajan myös luovuttaa viljaa, mutta tästä ne vapautettiin 1920. Viljatuilleja kannatti oikeisto ja vastusti vasemmisto. Valtioneuvosto päätti lopettaa Viljakonttorin. Varmuusvarastointiin perustettiin viljavarastoja. Usein kotimaiset myllyt, leipomot sekä viljaliikkeet suosivat ulkomaista, sillä välillä ulkomailta tuotiin hyvin halpaa viljaa kotimaiseen verrattuna. Suomessa käytetyt

lajikkeetkaan eivät olleet vielä muokkautuneet tänne sopiviksi, vaan olisivat tarvinneet pidemmän kasvukauden, eikä laatu ollut siksi aina hyvää. (Jalas, 2007, ss. 31-40)

1930-luvun lopulla ei uskottu sodan uhkaan ja kotimaista viljaa oli paljon. Tilanne kuitenkin muuttui nopeasti ja myös ulkomailta suunniteltiin viljan ostoa. Suomi oli kuitenkin aluksi myöhässä, eikä viljaa ollut sieltä saatavilla. Viljan hintaa pyrittiin Suomessa nostamaan, jotta viljan myynti kävisi nopeammin. Sodan alettua viljavarastojen toiminta kärsi pommituksista. Myös satamia ja laivaliikennettä pommitettiin. Jää hidasti kuljetuksia merellä. Varastot vähenivät ja tuonti takkusi. Viljavarastoja julistettiin takavarikkoon. Suomi sai apua viljapulaan Argentiinasta sekä Yhdysvalloista. Apua saatiin myös Saksalta, jonka kanssa Suomi liittoutui. (Jalas, 2007, ss. 92- 131)

1960-luvulla leipäviljan tuotanto kasvoi kotimaassa yli kulutuksen. Viljaa vaihdettiin ulkomaille muihin viljoihin ja kotimaisia hintoja leipä- sekä rehuviljan suhteen tasoitettiin. (Jalas, 2007, ss. 177-183)

Viennin kulta-aikaa oli 1973-74, jolloin kansainväliset hinnat olivat korkeampia kuin kotimaiset hinnat. Alettiin jopa huolestua vilkkaan viennin vaikutuksesta kriisivarastoihin. Maailman hinnat laskivat pian ja monet Suomessa olivat sitä mieltä, että vienti olisi pitänyt hyödyntää vieläkin tehokkaammin. (Jalas, 2007, 191-193)

1970-luvulla ymmärrettiin modernin maatalouden olevan hyvin riippuvainen polttoaineista ja muista tuotantopanoksista. Myös näiden todettiin tarvitsevan varmuusvarastointia. (Jalas, 2007, s. 211)

Suomalaista kauraa on viety 1980-luvulta saakka Etelä-Amerikkaa myöden sen hyvän maineen takia. Se ei kuitenkaan ole näkynyt maailmalla saaduissa hinnoissa. (Jalas, 2007, s. 226)

1990-luvun alussa viljavarastot olivat täynnä vuoden 1990 jättiläissadosta. Kun 1991 syksyllä satoa korjattiin, olivat viljavarastot vielä lähes täysiä. Lama heikensi ostovoimaa. (Jalas, 2007, ss. 261-262)

1995 EU:hun liityttäessä Suomen tuli luopua kansallisesta rajasuojasta sekä maataloustulolaista. Maataloustulolaki oli kustannuskompensaatiolla määritelty kansalliset viljan hinnat. Huoltovarmuusohjelma voitiin säilyttää. EU:ssa ei kansallisilla huoltovarmuuksilla ole ollut enää yhtä suurta roolia. EU:n tavoite on ollut, että elintarvikkeita saa yhteismarkkinoiden kautta. Maatalouskauppa pitäisi olla EU-maiden välillä täysin avointa. Valtion viljavarasto tuli lopettaa ja kaupallinen toiminta siirtyi Avenan haltuun. Suomen valtioneuvosto päättää kuitenkin vielä varmuusvarastojen määrästä Huoltovarmuuskeskuksella. Yhtenä esimerkkinä hintamuutoksista Suomen leipävehnän arvo laski kolmasosaan EU:n hinnoissa. Tuottajahintojen laskua pyrittiin korvaamaan pääosin suorilla tuilla. EU:ssa viljan hintaa voi yhä jäsenmaassa säädellä, mutta siihen on yhteiset rajat. (Jalas, 2007, ss. 268-277)

3 Maatalousyrittäminen nykyään

3.1 Siirtyminen kohti yrittäjyyttä

Maatilat ovat olleet suuren muutoksen kohteina EU-ajan. Peltomäärät ovat moninkertaistuneet ja tilojen määrä laskenut. Aikoinaan tuloja oli helpompi laskea, kun tulokehitys oli sama palkansaajien kanssa. Tämän päivän tilat toimivat enemmän yritysten tavoilla. (Haapanen, Heikura, Leino, 2004, ss.11-14)

Suomessa yrittäjyyden haasteita on ikääntyminen ja toiminnan jatkajien löytyminen. Suomessa yli 90 prosenttia maatalojen omistajavaihdoksista tapahtuu sukupolvenvaihdoksella. Se on selvästi enemmän kuin Euroopan ja Amerikan vahvoissa maatalousmaissa. Tilan omistamiseen on kuulunut kiintymys maata ja perheviljelmää kohtaan. Tunnesyyt periytyvät suvussa ja toisinaan periytyvyyttä voi pitää voimavarana. Tilanpidon jatkuminen suvussa voi tuntua kuitenkin kahlitsevalta. Tänä päivänä maatilalla kasvanut nuori usein myös valitsee mieluummin palkkatyön kaupungista kuin tilan jatkamisen. Ulkomailla tiloja myydään kuten Suomessa yrityksiä. Omistajavaihdoksen suuri ongelma on, että maatalaan sitoutuu runsaasti pääomaa tuloihin nähden. Sen seurauksena ovat suuret velat sekä verot. Luovutettaessa tila useammalle perilliselle on kyseessä yleensä maatalousyhtymä. Maatalousyhtymän vahvuuksia on vastuun jakaminen. Huonoja puolia voi

olla päätöksenteon vaikeus varallisuuden käytössä ja työnjaossa. (Kuja-Lipasti, Tall, 2020, ss. 18-23)

Kannattamaton maatila johtaa ennen pitkää toiminnan loppumiseen. Maatilojen on tehtävä tulosta ja tukien määrä vähenee. Vaikka päätöksiä toimintatavoista tehdään tilan ulkopuolella, on viljelijä itse vastuussa tilan toimivuudesta ja tuloksesta. Yrityksiä perustetaan tekemään tulosta, eikä tänä päivänä vanha sukutila voi perustella toimintaansa vain tilan jatkamisella. Jatkuvuuden sijasta pitäisi ajatella toiminnan kehittämistä. Toisaalta jatkuvuuden mahdollisuus motivoi tekemään asiat omalta osalta huolellisesti. Eräs maatilojen ongelmista on ollut, että suunnittelua tehdään tilalla, mutta ei juurikaan seurata ulkopuolella tapahtuvia asioita. Ne vaikuttavat myös tilan tulokseen. Strategisilla muutoksilla pyritään ajattelemaan tuloksen teossa koko kuvaa ja olemaan ”oikeassa paikassa oikeaan aikaan”. Strategisessa päätöksenteossa haetaan vaikutusta usein useammalle kuin yhdelle vuodelle, sekä pyritään saamaan parempi asema kuin kilpailijalla. Operatiivisilla muutoksilla taas on pyritty tekemään asiat samalla kaavalla tuotannossa mahdollisimman hyvin. Maanviljelijän vahvuuksia on voimakas tunneside maahan, jota hän haluaa käsitellä hyvin. Se motivoi tekemään tulosta. Työ myös pakottaa ahkeraksi ja yrittämään viimeiseen asti. (Haapanen, Heikura, Leino, 2004, ss. 51-65)

3.2 Kasvinviljelytilojen tulojen saanti

Kasvinviljelytilojen viljelijät voivat tehdä viljelyn lisäksi myös esimerkiksi urakointia, muuta yrittäjyyttä, tilan sivutoimintaa, sekä palkkatöitä. Tilan sivutoimintaa voi olla esimerkiksi maaseutumatkailu tai vaikka korjaamotoiminta. Kaikkiin tulolähteisiin liittyy sekä hyvät että huonot puolensa. Valinnat muodostuvat pääosin oman osaamisen ja kiinnostuksen perusteella. Alla hieman vertailua eri tulolähteistä SWOT-analyyseillä. Vertailtavina päätoiminen maanviljely, sivutoimen tuloja lisänä käyttävä kasvinviljely sekä palkkatyön tekeminen viljelyn ohessa.

Taulukko 1. Päätoimisen kasvinviljelytilan SWOT-analyysi

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Antaa aikaa tilan sesonkien tekemiseen -Antaa hyvin aikaa huolto- sekä suunnittelutöille 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Vie kaiken ajan sesonkien aikaan -Stressi onnistumisesta
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Mahdollisuus työskennellä täysipäiväisesti omalla alalla -Oman itsensä herra 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kaikki tulo sadon varassa -Suuret investoinnit

Päätoimisella tilalla kaikki työ voidaan sesonkien aikaan keskittää peltoviljelyyn (taulukko 1). Sesonkien ulkopuolinen aika voidaan jakaa huolto- sekä suunnittelutöille.

Tilan tulot ovat vahvasti peltoviljelystä riippuvaisia. Tämä voi lisätä stressiä töiden onnistumisesta. Suuret viljelymäärät vievät kaiken työajan.

Parhaimmillaan päätoiminen viljely antaa mahdollisuuden tehdä unelmatyötä, työskennellä siinä omilla aikatauluilla.

Päätoimiseen maanviljelyyn liittyy riskejä. Sääolosuhteille ei voi mitään. Konerikot ovat mahdollisia. Kannattavuus vaihtelee. Mahdollisiin suuriin investointeihin liittyy riskejä.

Taulukko 2. Sivutoimintaa tekevän tilan SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tilan omavaraisuus (koneet, rakennukset, osaaminen) -Töiden lyhyt etäisyys toisistaan 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Aluksi epävarmuutta kysynnän riittävydestä -Voi vaatia investointeja
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Aikataulujen ja tulojen täydellinen yhdistäminen -Työskentely unelmaympäristössä 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tuotteen mahdollinen heikko kysyntä -Aikataulujen sovittaminen

Tilan omavaraisuutta voi hyödyntää saadakseen sivutuloja (taulukko 2). Koneita voi käyttää urakointiin ja rakennuksia esimerkiksi maaseutumatkailuun tai vuokriin. Tilalta voi löytyä tilaa ja mahdollisuuksia myös vieraan koneiden korjaamisiin. Työmatkan puuttuminen nopeuttaa vaihtoja peltotöiden ja sivutulojen teon välillä.

Sivutulot vaativat usein tunnettavuutta. Ne voivat myös vaatia kalliitakin lisäinvestointeja jo varhaisessa vaiheessa.

Sivutulon töitä voi yrittää muokata peltosesonkiaikana niihin sopiviksi.

Joskus sivutulot voivat työllistää eniten juuri kiireisimpään peltotyöaikaan. Jos niitä ei ota silloin vastaan, niin se näkyy tulojen määrässä.

Palkkatyöt sen sijaan mahdollistavat tasaiset tulot (taulukko 3). Ne antavat myös maatalouden työpaineisiin vaihtelua.

Aikataulujen järjestäminen voi olla haastavaa. Työpaikat saattavat vaatia jo aikaisia lomahakemuksia. Silloin ei välttämättä tiedä vielä, milloin pellolle pääsee. Monet työnantajat voivat myös antaa palkatonta lomaa, mutta peltoesongit voivat myös ajoittua työpaikan kiireiden kanssa samaan aikaan. On selvää, että työnantaja vaatii myös täysipainoista osallistumista töihin, eikä se anna säästellä työntekijää viljelyä varten.

Palkkatöissä ja viljelyssä menestyminen ovat kaksi omaa polkua. Näin ollen niihin panostaminen ei yleensä ole toisesta pois omaa jaksamista lukuun ottamatta. Koneet eivät esimerkiksi kulu palkkatöissä käydessä. Molemmissa voi menestyä samaan aikaan.

Palkkatyö tuo varmat tulot, mutta sopivan työpaikan löytyminen ei ole itsestään selvyyys varsinkaan alueilla, missä töitä on vähemmän tarjolla ja etäisyydet pitkät.

Taulukko 3. Palkkatöitä tekevän viljelijän SWOT-analyysi.

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tasaiset tulot tilan ulkopuolelta -Vaihtelu 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Aikataulujen järjestäminen -Itsensä säästely peltotöitä varten
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> -Varmat tulot viljelyn rinnalla -Viljelyn rinnalla kaksi toisistaan riippumatonta etenemismahdollisuutta 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sesongeille ei löydy aikaa -Sopivaa työtä ei löydy

4 Muutoksia tiloilla

Yksikkökokojen kasvusta huolimatta maatalouden kannattavuus heikkenee ja tilakohtainen yrittäjätulo pienenee. Tukien merkitys maataloudessa on merkittävä. (Kiviranta, 2020, ss. 16-17)

Yrittäjän ammattitaito ja yrittäjämäinen persoona ratkaisevat paljon. Suuri tila ei välttämättä ole tie menestykseen. Velaton, hyvin hoidettu tila pärjää edelleen kohtuullisesti. Jos tulot eivät riitä, jäävät joko lainat maksamatta tai ylläpitoinvestoinnit tekemättä. (Ketokulta, 2016, ss. 50-55)

4.1 Esimerkitapauksia

Tiloilla tehdään muutoksia kannattavuuden aikaansaamiseksi. Pienetkin muutokset voivat sesonkiaikana nopeuttaa ja helpottaa töitä. Kustannuksia voi myös vähentää merkittävästi. Tässä joitain esimerkkejä mautilojen muutoksista sekä yleisistä suuntauksista.

4.1.1 Kasvinviljely

Suomalaiselle herneelle olisi kysyntää, kun ulkomaista soijaa korvataan kotimaisella valkuaisella. Herneen ongelmat ovat suuressa satovaihtelussa sekä puinnissa. Herne kaatuu loppukesästä herkästi maahan. Hernettä suositellaan viljeltäväksi vähintään viiden vuoden välein samalla kasvulohkolla. Herne on kuitenkin hyvä kasvi viljelykiertoon. Se ei tarvitse suuria viljelypanoksia ja on kannattava. Sitä voi käyttää myös omalle tilalle rehuksi. (Ylhäinen, 2018, ss. 50-60)

Noin 300 hehtaaria viljelee Jussi Aikko. Hän on tilansa ainoa päätoiminen työntekijä. Työvaiheita sekä työvoiman tarvetta on haluttu karsia, ja siksi tila on suorakylvössä. Siemenet ja lannoitteet on pyritty valmiiksi siirtämään pelloille. Tavoite on, että paikalle saapuu kuormaimella varustettu kylvökone. Kuormain toimii kauko-ohjauksella, joka helpottaa säkkien nostoa. Se myös nopeuttaa työtä työturvallisuuden ollessa parempi. Ylös nousee vain avaamaan säkit. Traktorin takana niputettuna kuormain ei haittaa merkittävästi näkyvyyttä. (Oristo, 2023, ss. 74-79)

Vesa Onnela luopui jo aiemmin kyntämisestä. Myöskään kultivointiin hän ei ollut tyytyväinen. Tilalle hän keksi oman sänkimuokkuskoneensa. Omaa moottoria hyödyntävä äes pelaa hyvin syksyisin nopeammallakin vauhdilla. Äkeessä on kultivaattorin piikit sekä joustavammat äkeen piikit. Äkeessä on traktorin eturenkaat. Onnela ei usko, että laitteen valmistuksen hinnalla kaupasta olisi kovinkaan kummoista muokkuskonetta saanut. (Vilkuna, 2014, ss. 24-25)

Kvinoa on saavuttanut maailmalla superruoan maineen. Sen viljely onnistuu myös Suomessa. Ravintoarvo on hyvin suuri. Kasvi on proteiinipommi. Haasteena ovat rikkakasvit. Niiden

torjunta ei kemiallisesti oikein onnistu. Uuden kasvin menestyminen tarvitsee kuitenkin esimerkiksi jatkojalostajia ja kuluttajien hyväksyntää. (Virtanen, 2014, ss. 50-52)

Terveystuote öljypellavaa tuotteistetaan Kauhajoella. Lääkemäisellä öljypellavalla on hyviä ominaisuuksia, esimerkiksi omega-3-pitoisuus. Linseedin tuotteet ovat paahdettuja ja rouhittuja öljypellavan ympärille. Linseedillä on 50 sopimusviljelijää, ja niitä otetaan aina lisää, kun menekki kasvaa. Pellavaa pystyy viljelemään samoilla lohkoilla peräkkäisinä vuosina. Maanviljelijä Jussi Tuiskun mukaan öljypellavan hinta on ennakoitavissa ja tuotantokustannukset ovat kohtuulliset. (Hakala, 2016, ss. 56-59)

Suomalainen Soilfood haluaa parantaa viljelijöiden maan rakennetta ja kasvukuntoa. Sen käyttämät ravinteet ovat peräisin kiertotaloudesta. Tuotevalikoimaan kuuluu orgaanisia lannoitteita, maanparannuskuituja, kalkkeja sekä täydennys- ja hivenravinteita. Soilfood myös ohjeistaa viljelijöitä käyttämään tuotteita oikeaan aikaan viljelykierrrossa. Toiminta perustuu paikallisuuteen. (Ala-Kleemola, 2016, ss. 30-33)

4.1.2 Tuotantorakennukset

Kolmen kurikkalaisen viljelijän avoin yhtiö päätti turvata osakkaiden viljankuivauksen kaksoiskuivurilla. Tarkoitus oli myös laajentaa urakointia kuivaukseen. Pitkälle viety automatiikka huolehtii pitkälti toiminnasta ja helpottaa sadonkorjuun kiireitä. Kaikki kolme urakoivat paljon oman maataloustoiminnan ohella. He tekevät myös peltotöitä yhdessä ja tämän takia ajatus yhteisestä kuivurista on ollut tavallista luontevampi. Kuivuri on tehty sopivasti 3-tien varteen. Tarkka kirjanpito sekä automatiikka pitää viljat omilla omistajillaan. Sovittaessa satoa voi laittaa samaankin siloon, jotta saadaan täysi kuivuri kuivaukseen. Kaksoiskuivuri toimii jatkuvuusperiaatteella. Ensimmäisen erän kuivuttua lämpö siirtyy seuraavaan erään ja ensimmäinen erä jäähtyy ulkoilmalla. Käytössä on yhden osakkaan haketin ja toisen kierrätyspolttoainetta vastaanottava terminaali. (Mustonen, 2018, ss. 102-107)

Vanhan kuivurin perustuksia ja siloja hyödyntäen Antti Ansiomäki rakennutti kuivaamonsa. Viljelypinta-ala oli kasvanut. Kapasiteetti ja varastotila kasvoivat kolminkertaiseksi. Vanha

kuivuri jäi käyttöön uusien tilojen rinnalle. Tällä tavalla suosittiin myös nykyistä kierrätystä. Vanhat siilot pystyttiin korottamaan uusilla elementeillä. Koneisto uusittiin. Kuivauksen tilasta tulee viesti kännykkään, mikä vähentää valvontaa paikan päällä. Vaiheittain tehdystä laajennuksesta saatiin kolmanneksen säästöt. (Oristo, 2022, ss. 64-67)

Pihapiiriä ja rakennuksia suunniteltaessa tulee suurien muutosten takia ottaa huomioon useita asioita. Esimerkiksi miten rakennuksiin kuljetaan? Mitä niissä säilytetään? Sopivat reitit? Viemäripisteet? Huoltoreitit? Valot? Jätteidenkäsittely? Kaiken pitäisi sujua moitteettomasti. Samalla tulisi kuitenkin ottaa huomioon tulevaisuudessa tilalla mahdollisesti tehtävät suuretkin muutokset. Rakennusten tulee antaa mahdollisuuksia niihin. (Palvaila, 2019, ss. 102-107)

Antero Tiimonen käyttää ilmalämpöpumppua konehallinsa lämmitykseen. Aiemmin käytössä oli lämpöpuhallin, mutta se vei hyvin paljon sähköä. Traktoritallina ja korjaamona toimiva rakennus pidetään peruslämmössä talvellakin. Yli 15 asteen pakkasilla on kuitenkin turvauduttava lisälämmitykseen. Siihen saakka ilmalämpöpumppu tuottaa selvää säästöä. (Sairanen, 2014, ss. 52-53)

Timo Porre siirtyi kuivaamon lämmityksessä hakkeeseen. Päätöksen taustalla oli, että hänellä on metsää sekä metsäperävaunu ja puutavarakuormain. Hän siistii myös muiden viljelijöiden pellonreunoja. Puusta ei ole tarvinnut maksaa mitään käytettäessä omia koneita sekä omaa työtä. Ensimmäisinä sadonkorjuukausina muutos ei ole aiheuttanut ongelmia. (Mustonen, 2015, ss. 102-105)

4.1.3 Sivuelinkeinot

Hattulalaisilla Eero Koverolla ja Pia Kekkosella on tila, jonka päätuotantosuunta on viljanviljely. Sen ohella tilalla on laaman kasvatusta, maatilamatkojen järjestämistä Yhdysvaltoihin, metsien hoitoa sekä osuustoiminnallista viljamarkkinointia. Tilallisia ei kiinnosta niinkään suuret sadot, vaan kannattaminen laajassa rintamassa. Tulot jakautuvat viljanviljelyn ja oheistoiminnan kanssa tasan. Tila ei ole luomussa, mutta siitä on lainattu menetelmiä menojen vähentämiseksi. (Kyrö, 2017, ss. 44-46)

Maatila ympäristö sopii hyvin mehiläisille. Siitä voi saada hyvän sivuelinkeinon. Heikommat peltolohkot voi siirtää mesikasvien viljelyyn. Pölytystä vaativat kasvit nostavat hunajasatoa. Pölyttäjät nostavat peltokasvien satoja. Pienet pesämäärät eivät vaadi suuria investointeja ja suurimmillaan mehiläisistä voi saada päätuotantos suunnan maatilalle. Linkouspalveluakin voi ostaa. Toukokuussa pesillä on kuitenkin käytävä viikon välein. (Kolunsarka, 2019, ss. 44-47)

Hunajaa on tuotettu Valosen tilalla jo kuuden vuosikymmenen ajan. Jo pidemmän aikaa hunajatuotannon tehtävä on ollut tukea kasvinviljelyä elinkeinona. Sadan hehtaarin peltoviljelyn liikevaihto tukineen on hieman suurempi kuin hunajantuotannon liikevaihto. Hunajantuotanto kuitenkin tuottaa enemmän. Tilan töiden hoitaminen vaatii kuitenkin järjestelyjä, koska elo-syyskuussa sadonkorjuut voivat osua päällekkäin. (Saarinen, 2014, ss.84-88)

4.1.4 Muut maatalouden tuotantosunnat

Tämän päivän investoinnit vaativat tarkkaa suunnittelua ja riskien huomioonottamista. Pälkäneelle rakennettiin alueen suurin navetta vuonna 2007, moderni 300 lehmän pihatto. Pankkien lainoja ei kilpailutettu vanhan sujuneen yhteistyön takia. Myös myyjiltä alkoi tulla painetta eläinten siirtoon ja navetta valmistuikin nopeassa ajassa. Se vaati kuitenkin nopeita päätöksiä ja yllätykset paikattiin budjetin ylityksellä. Kaikki uudet laitteetkaan eivät toimineet. Hoitoon tulleet eläimet toivat mukanaan sorkkatulehduksen. Sairastuneen eläimen lypsykausi oli ohi ja eläimiä jouduttiin myös lopettamaan. Navetta meni konkurssiin parin vuoden jälkeen. Työntekijän mukaan kaikki oli toiminut edellisessä navetassa hyvin. (Ala-Kleemola, 2020, ss. 12-15)

Aapo Isotalo päätti panostaa aurinkovoimaan. Suurin sähköntarve on aurinkoisimpaan aikaan. Kanaloiden ilmanvaihtoa täytyy tehostaa ulkolämpötilan kasvaessa. Aurinkoenergia on ollut hyvin huoleton käyttää. Tilalla olisi mahdollisuus kasvattaa sähkön tuotantoa myös ajalle, kun aurinko ei paista, tai myyntiin valtakunnalliseen verkkoon. Vielä tämä ei kuitenkaan kannata. (Mustonen, 2018, ss. 90-93)

Vainio-Praskin tilalla alettiin panostamaan hiehojen kasvuolosuhteisiin. Verhoseinät hidastavat kylminä aikoina vetoa uudessa pihatossa. Ilma tuntuu raikkaalta. Pihatto on suunniteltu niin, että koneilla pääsee kulkemaan sisällä. Tämä lyhentää työaikaa. Lehmän eri kasvuvaiheista aiheutuvat siirrot tapahtuvat vaivattomasti tilan sisällä. Tavoite on, että tilalla kasvaisi entistä parempia hiehoja. Sitten myös maidontuotanto kasvaisi. (Mustonen, 2019, ss. 134-138)

Viisi maidontuottajaa perusti osakeyhtiön yhteisnavettaa varten. Samalla yhdistettiin kolmen maatilan pellot sekä työvoima. Osakkaat valikoivat omat vastuualueensa omien koulutuksensa sekä erikoistaitojensa mukaan. Osa toi yhtiöön enemmän työvoimaa ja osa peltoa. Osakkaiden vastuu jakautui, vapaa-aika kasvoi sekä yhteispanoksilla mahdollistui uusimman tekniikan käyttöönotto. Navetan rakennuspaikan mietintä sekä suunnittelu veivät aluksi vähän aikaa. 210-parsipaikkainen Robora-navetta valmistui puoli vuotta rakentamisen aloituksesta. Lehmät sopeutuivat uuteen pihattoon hyvin ja osakkaat nauttivat yhtiötoiminnan aikaansaamasta vapaudesta. Maidontuotanto kasvoi hurjasti. (Mustonen, 2016, ss. 50-57)

4.1.5 Talous

Yhtiöittämissä suosio on nousemassa. Se sopii tiloille, joilla on paljon velkaa, toiminta on kannattavaa ja tarkoitus olisi vielä kasvattaa tilaa. Yhtiöittämisellä saadaan verohyötyjä. Tulovero keventyy ja osakeyhtiölle se on vain 20 prosenttia veroa. Veroja joutuu kuitenkin maksamaan tuloksesta sekä omistava henkilö palkasta ja osingosta. (Ala-Kleemola, 2017, ss. 46-51)

4.2 Maatilojen rahoitus

Tilojen kasvattaminen vaatii investointeja. Tarpeet investoinneille ovat kasvaneet muutosten myötä. Maatilojen investoinnit ovat suuria, eivätkä ne onnistu yleensä ilman rahoitusta. Suomessa hyvät hankkeet saavat rahoitusta. Viljelijät jättävät hakemuksia harkiten. Muutokset tiloilla ovat olleet maltillisia ja kehityskulku on siitä syystä jäänyt tasaiseksi. Investointien teho ei aina paranna maatalouden kannattavuutta. Tuottavuuden nousu ei

siihen välttämättä riitä. Koneiden hankinta on siirtynyt pankeilta rahoitusyhtiöille. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

Yleisimmät investointien kohteet ovat pellot sekä koneet. Kasvinviljelytilojen investoinnit ovat yleensä pienempiä kuin kotieläintalouden investoinnit. Maatilojen lainat kuuluvat korkeampaan riskiluokkaan ja niiden hinta on siitä syystä suurempi. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

Osa-aikaiset viljelijät tarvitsevat rahoituksia vähemmän kuin päätoimiset viljelijät. Jo investoineet tilat ovat usein innokkaampia investoimaan tulevaisuudessa kuin tilat, jotka eivät ole investoineet. Yleisin perustelu investoinnin hakemiseen on ollut tuotannon ja laitteiston päivittäminen. Toiseksi suurin syy on ollut tuotannon laajentaminen. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss.46-49)

Tuotantosuunta vaikuttaa rahoitustarpeeseen. Pisimpään toimineissa viljelijöissä on ollut vähiten halukkuutta investointeihin. Varsinkin, jos jatkajaa ei ole. Sukupolvenvaihdosta suunnittelevat tilat saattavat tehdä koneinvestointeja jatkajan aloittamisen helpottamiseksi. Suomalaisilla tiloilla lainaa on keskimäärin hieman alle 80 000 euroa. Tiloista, joiden liikevaihto on 100 000 euroa, lähes kaikki tilat ovat investoineet jossain vaiheessa tilallaan. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

Velan kasvu ei itsessään ole ongelma. Tärkeämpää on, että toiminnan kasvu riittää sen hoitamiseen. Sukupolvenvaihdoksen tehneillä tiloilla on jo valmiiksi suuret lainat. Maataloudessa on usein käytettävissä vakuuksia, mutta likviditeetti on heikko. Yhtiömuotoisissa hankkeissa vakuudet voivat olla pienemmät, jos esimerkiksi investoinnin kohde muodostaa pääosan yhtiön varallisuudesta. Tilan syrjäinen sijainti voi myös heikentää realisointitilanteessa markkina-arvoa. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

Maatalouden muutosten myötä investointien riskit kasvavat. Riskien realisoituminen vaikuttaa eniten investointeihin tiloihin. Suuret investoinnit myös nostavat sukupolvenvaihdoksen kauppahintaa. Näissä tapauksissa tosin tila on todennäköisesti kannattava. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

Usein tiloille on kuitenkin myönnetty rahoitus. Ainoastaan muutama prosentti jää ilman. Syitä rahoituksen saannin epäonnistumiseen ovat olleet tilan heikko kannattavuus sekä tilan liian pienet tulot. (Arovuori, Yrjölä, 2019, ss. 46-49)

5 Tutkimus

Pohjoinen sijainti on vaikuttanut suomalaiseen ruoantuotantoon aina. Maatalous Suomessa on muuttunut EU:n aikana. Tilojen on tuotettava tehokkaammin. Lopettaneilta tiloilta vapautuu peltoa, jota viljelyä kasvattava viljelijä voi vuokrata tai ostaa. Kasvinviljelytilan viljelijät ovat voineet tehdä lisäksi myös palkkatöitä. Maanviljelyssä käytössä oleville koneille on tarjolla urakointia. Omalle tilalle voi myös järjestää maaseutumatkailua. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millä tavoin kasvinviljelytilojen viljelijät tulevat toimeen. Tutkimus tehtiin kyselytutkimuksena ja tämä on tutkimuksellinen opinnäytetyö. Taustatiedoilla haluttiin varmistaa, että tutkimukseen osallistuttaisiin mahdollisimman erilaisista lähtökohdista. Kaavakkeessa kyseltiin vastaajien ikää, asuinseutua sekä tilakokoa. Kysyttiin myös, tuleeko tuloja kasvinviljelyn ulkopuolelta sekä onko tässä tapahtunut muutoksia viljelijän yritystoiminnan aikana. Kyselyyn haluttiin vastauksia viljelijältä itseltään ja tuotantosuunnan tuli olla kasvinviljely.

6 Tulokset

6.1 Kysely

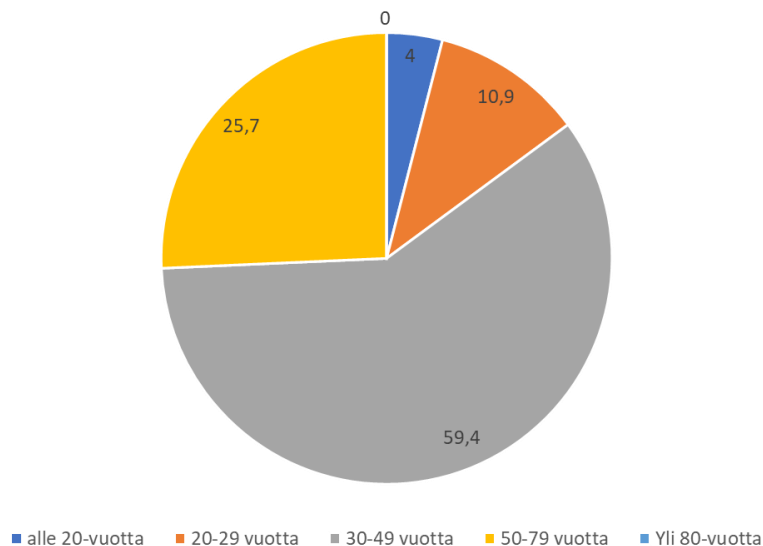
Tutkimukseen vastanneita oli 101 kappaletta. Kyselyt tapahtuivat yksityisessä maanviljelijöille suunnatussa Facebook-ryhmässä ja kaavake oli Google Formsin. Vastaukset sai antaa anonymisti. Kyselykaavakkeessa oli kvantitatiivisia sekä avoimia kysymyksiä. (liite 1).

6.2 Vastaajien ikä

Tutkimukseen vastanneista suurin osa, 59,4 prosenttia kuului ryhmään 30-49 vuotta (kuvio 1). Viljelijöiden keski-ikä oli vuonna 2021 Tilastokeskuksen mukaan 53 vuotta (Tilastokeskus, 2023). Ero vastaajien ja keski-ikä välillä selittyy sosiaalisen median käytöllä. Toiseksi suurin ryhmä oli 50-79-vuotiaat, joita oli 25,7 prosenttia osallistujista. 20-29-vuotiaita oli 10,9 prosenttia. Alle 20-vuotiaita oli 4 prosenttia ja yli 80-vuotiaita ei kyselyyn vastannut.

Ikäryhmien muodostumiseen vaikutti arvioni siitä, millaisiksi vastaukset voisivat muodostua. Nuorimmat ikäluokat olisivat jo hieman nähneet mihin suuntaan maatalous on menossa ja heidän tiloillaan voisi olla isot lainat tilan ostamisesta. Vanhimmat ikäluokat taas olisivat mahdollisesti jo suuret lainat hoitaneet, ja tila voisi pyrkiä jatkamaan nykyisellä kaavalla loppuun. Väliin sijoittuvissa ikäryhmissä voitaisiin hyvinkin olla tilan jonkinlaisessa murrosvaiheessa.

Kuvio 1. Vastaajien ikä.

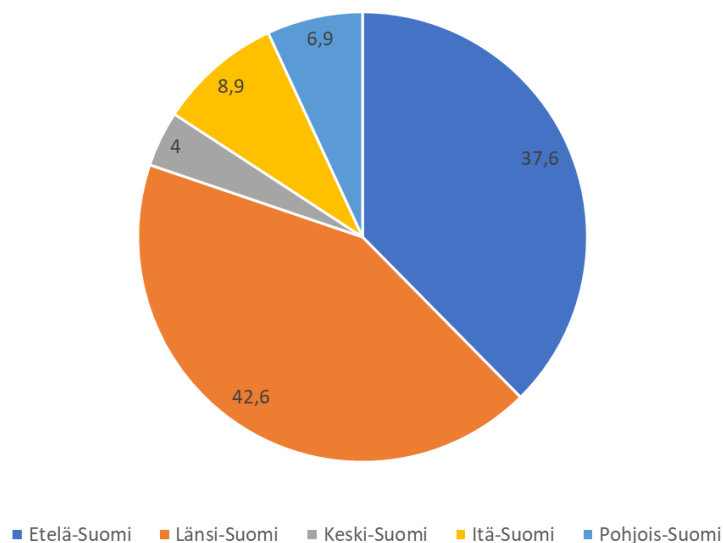

6.3 Vastaajien asuinseutu

Vastauksista suurin määrä 42,6 prosenttia tuli Länsi-Suomesta (kuvio 2). Etelä-Suomesta tuli 37,6 prosenttia. Vähemmän vastauksia tuli Itä-Suomesta, 8,9 prosenttia, Pohjois-Suomesta, 6,9 %, sekä Keski-Suomesta 4 prosenttia.

Asuinpaikkaa kysyin selvittääkseni, onko sillä merkitystä tulolähteisiin ja millä tavalla. Onko alueella paljon kaupunkeja ja siten paljon palkkatöitä tarjolla? Millaiset etäisyydet ovat? Harvaan asutulla alueella taas kuinka paljon on urakoitavaa tarjolla? Kuten esimerkiksi teiden ja tienvarsien kunnossapito.

Kuvio 2. Vastaajien asuinseutu.

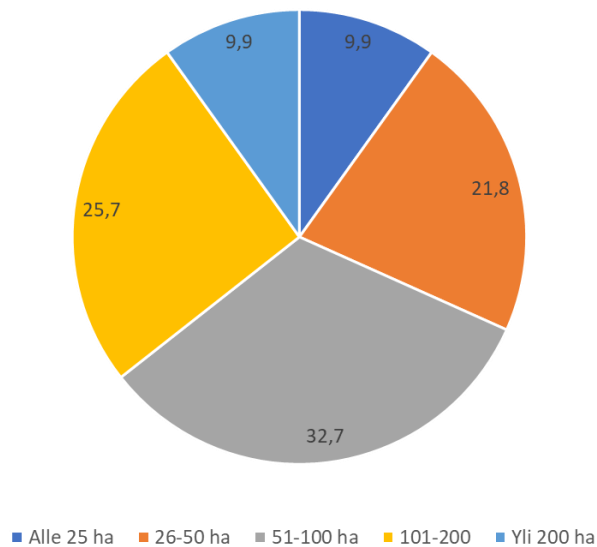
6.4 Tilakoko

Suurin osa vastaajista (32,7 %) viljeli peltopinta-alaa 51-100 hehtaaria (kuvio 3). Toiseksi eniten tutkimukseen osallistujista tuli 101-200-hehtaarisilta tiloilta. Heitä oli 25,7 %.

Kolmanneksi suurin ryhmä oli 26-50-hehtaariset, joita oli 21,8 prosenttia vastaajista. Sama 9,9 prosenttia oli osuus sekä yli 200 hehtaarin tiloilta että alle 25 hehtaarin tiloilta.

Tilan kokoa kysyttiin, jotta saataisiin kuvaa muiden tulolähteiden tarpeesta. On selvää, että tilan lainat ja vuokrat voivat muokata lisätyön tarvetta enemmän, joten kaikki ei ole kiinni peltoalan määrästä. Hehtaarimäärä kertoo kuitenkin myös vähän tämänhetkisestä tilan maatalouden suunnasta.

Kuvio 3. Tilakoko.

6.5 Tulot muusta kuin kasvinviljelystä

Suurin osa kasvinviljelijöistä teki viljelyn ohella myös palkkatöitä, 37,6 prosenttia (kuvio 4). Keskimäärin viljelyn tulot olivat 30-50 prosentin luokkaa viljelijän tuloista. Moni kertoi palkkatyön kattavan 90 prosenttia viljelijän tuloista. Palkkatöitä oli viljelyn rinnalle lisätty. Eläintalous oli vaihtunut palkkatyöksi.

22,8 prosentille kasvinviljely oli selvästi suurin tulolähde. Jotkut olivat jääneet palkkatöistä eläkkeelle. Vuokrapeltoja oli lisätty. Eläintalous oli loppunut. Viljelyn suuntaa oli muutettu. Turhia menoja oli pyritty karsimaan ja satoja nostamaan.

Urakointia kertoi tekevänsä 14,9 % tutkimukseen vastanneista. Urakointia oli lisätty viljelijän aikana. Myös palkkatöitä oli vaihdettu urakointiin.

Metsätalous oli mainittu keskeisenä tulolähteenä 7,9 prosentilla. Myös metsätalouden lisääjissä oli eläintalouden lopettaneita.

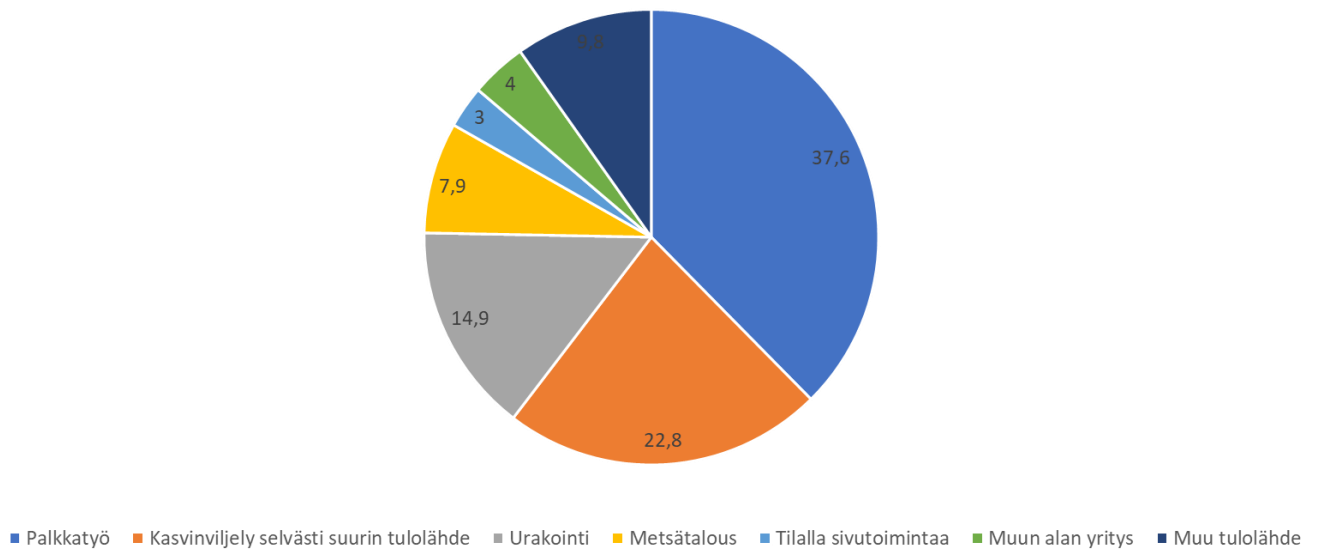
Tiloista sivutoimintaa teki 3 prosenttia. Tähän kuului mm. rakennusten vuokrausta, korjaamoa sekä suoramyyntiä. Näiden toimintaa oli pyritty kasvattamaan.

Muun alan yrittäjiä viljelijöistä oli 4 prosenttia. Toinen yritys oli yleensä ympärivuotinen ja tuottavampi. Sen osuutta oli lisätty.

9,8 prosenttia mainitsi muun tulolähteen. Näihin kuului mm. eläinten kasvatusta. Kaikki eivät kertoneet muita tulolähteitä, mutta vastasivat sellaisia olevan.

Yhteistä oli, että viljelyn osuus kaikista tuloista oli myös vuosikohtaista. Kerrottiin, että muiden tulolähteiden saamiset olivat kasvaneet, mutta maatalouden laskeneet.

Kuvio 4. Tulot muusta kuin kasvinviljelystä.

6.6 Toisen tulolähteen osuus

Vastanneiden kesken prosenttiosuus kasvinviljelyn sekä toisen tulolähteen kesken vaihteli tilojen välillä suuresti. Useimmilla tiloilla tulot jakoutuivat hieman alle puoleen maataloudesta ja loput toisista tulolähteistä. Vaihtelevuutta oli myös vuosien välillä.

6.7 Muutokset viime vuosina

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös, onko tilojen tulolähteissä tullut muutoksia viljelijän aikana. Mukana oli eläkkeelle jääneitä, sekä henkilöitä, jotka olivat jo selvinneet suurimmista veloistaan. Muilla toiminta oli pääosin kasvanut. Viljelyä, palkkatyötä, urakointia, metsätöitä ja muuta sivutoimintaa oli lisätty. Sivutoimintaa on ollut esimerkiksi majoituspalvelut ja korjaamot. Jotkut tilat olivat siirtyneet kasvinviljelytiloiksi kotieläintuotannon loputtua. Kotieläintuotanto oli useimmin korvattu palkkatöillä. Osa ilmoitti, että tilalla on viime vuosina tehty laskelmallisesti töitä kannattavuuden parantamiseksi. Tarkoituksena oli karsia menoja ja silti nostaa satotasoa.

7 Tutkimuksen analysointi

Tutkimukseeni viljelijöiden tulolähteistä vastattiin hyvin. Alun perin oli tarkoitus laittaa kyselyitä useampiinkin ryhmiin, mutta mielestäni sain jo yhdestä hyvän kuvan. Vastauksia tuli pian 101. Viljelijät myös osasivat täydentää itse hieman suppeita vastausvaihtoehtoja. En ollut itsekään tietoinen mitä kaikkea viljelijät viljelyn ohessa tekevät.

Palkkatyön osuus oli suurin. Se on varma tapa saada tuloja viljelyn rinnalla, vaikka onkin haastava ajankäytön järjestelyssä. Viljelijä ei voi itse sanella lomiaan toisella työnantajalla. Ymmärrettävästi kaikenlainen palkkatyö ei onnistu alueilla, joissa on pitkät etäisyydet. Etätöiden lisääntyminen voi maaseudun elävöittämisen lisäksi lisätä myös kiinnostusta viljelyyn, jos lisätöitä voi tehdä etänä. Erilainen yritystoiminta ovat helpompia järjestellä, mutta toki pellolla olo on toiselta toiminnalta pois, jos se vaatisi viljelijän läsnäoloa samaan aikaan. Kyselyyn vastasi, ja tiedän myös yrittäjiä, jotka tekevät maatalouteenkin liittyviä töitä. He saattavat silloin keskeyttää päivän pellolla mennäkseen vaikka toiselle tilalle sähkö- tai öljypoltinhuoltotöihin. Urakointitunnit voivat myös mennä ristiin oman tilan viljelyn kanssa. Palkkatöiden lisääntyminen kasvattaa urakointitarvetta. Muihin tulolähteisiin panostavat ihmiset eivät välttämättä koe kannattavaksi investoida kaikkiin koneisiin tai raivata kalenterista aikaa kaikkiin töihin. Urakointi onnistuu myös usein samoilla koneilla, joita käytetään oman tilan viljelyssä. Suuren ryhmän muodosti myös kasvinviljelyyn selkeästi suurimpana tulolähteenä keskittyneet tilat. Näissä tietysti vuokrapellot ovat suuressa roolissa. Tämä ryhmä ei ole enää kaikkia viljelijöitä varten. Riskit ovat suuria ja jotkut viljelevät mieluummin omaa tilaansa ja lähipeltoja kuin laajempaa aluetta. Ryhmässä on toki myös vanhempia viljelijöitä, jotka ovat esimerkiksi jo suoriutuneet tilan pahimmista veloista. Myös yksineläviä viljelijöitä on tässä ryhmässä, jotka ovat onnistuneet karsimaan menoistaan.

Eläinten kasvatuksen jätin ryhmään muu toiminta. Tämän tutkimuksen tavoite ei ollut selvittää kotieläintilojen tilannetta. Kuitenkin joillain kasvinviljelytiloilla voi olla myös kotieläintoimintaa ohessa ja tämän takia halusin ottaa sen mukaan laskelmiin. On vaikea tehdä eroa kasvinviljelytilan ja kotieläintilan välillä näin vähillä tiedoilla. Kaikkiin kysymyksiin

ei ollut pakko vastata, ja näin ollen en tiedä mitä kaikkea muuta tähän muu toiminta -ryhmään kuuluu.

8 Pohdinta

Kuten odotin, tutkimus oli hyvin mielenkiintoinen. Vastauksia oli mukava lukea. Viljelijät olivat innokkaita vastaamaan. Tutkimuksen vastaukset tosin jättivät avoimia kysymyksiä vastaajien erilaisten taustojen takia. Viljelijöitä on erilaisissa tilanteissa ja siksi suora vertailu on hankalaa. Lisätulojen tarpeeseen vaikuttavat maatalouden tilanteen lisäksi myös esimerkiksi lainat ja perheen koko. Tilat on hankittu eri tavoilla ja yhtiömuotoja on mukana. Mielestäni tästä saa kuitenkin tehtyä hyviä johtopäätöksiä kasvinviljelytilojen tulolähteistä. Miten ne toimivat käytännössä, sekä kuinka ne jakautuvat.

Kysely osoitti viljelijöiden elävän keskenään hyvin erilaista arkea peltosesonkeja lukuun ottamatta. Maatalousyrittämisen hienouksia on laajat mahdollisuudet erilaisiin tapoihin hankkia lisää elantoa. Palkkatyöt onnistuvat useimmiten rinnalla, jos viljelyä ei halua laajentaa. Puitteet tiloilla antavat mahdollisuuksia sivutoimintaan ja peltotöitä voi lisätä esimerkiksi vuokramailla tai urakoinnilla. Lopettavilta naapurituloilta on mahdollista vuokrata peltoa lyhyillä välimatkoilla. Monet maanomistajat vuokraavat maita mieluiten tutuille. Sopimukseen voi silloin laittaa jotain vastapalveluitakin, kuten esimerkiksi metsästysoikeuksia, lumitöitä tai niittyjen niittoa.

Kyselykaavakkeen valmistuksessa oli hieman vaikeuksia. Vastauksista ei saanut suoraa vastausta asuinpaikan tai vastaajien iän vaikutuksiin tulolähteissä. Pitää muistaa, että asiat voivat mennä eri tavoilla. Esimerkiksi joku viljelijä on voinut tehdä 40-50-vuotiaaksi saakka hyvää tulosta tilan ulkopuolella ja saanut sitten isot lainat maksettua. Sen jälkeen hän on ehkä voinut keskittyä pelkkään viljelyyn. Toinen taas on yleisempi esimerkki viljelijä, joka on lisännyt muita töitä iän myötä, vaikka perheen kasvettua tai maatalouden tulojen vähennettyä. Toisaalta tämä syiden selvittäminen ei ollut tärkein asia tutkimuksessa. Suurin tarkoitus oli selvittää mitä viljelijät mahdollisesti tekevät ja tämä mielestäni onnistui. Myöskään asuinpaikka ei kerro tarkasti mitä töitä alueella on tarjolla. Kaupunkien ja töiden erimittaista etäisyyttä on joka puolella. Etätöitä ovat nykyään mahdollisia. Joka tapauksessa

iän ja asuinpaikan vastaaminen kertoo, että tutkimukseen on osallistuttu erilaisista tilanteista.

Suomalaisen maatalouden historiasta löytyy joitain yhtäläisyyksiä koko itsenäisyyden ajan. Historia on opettanut pitämään kotimaista tuotantoa tärkeänä. Ulkomailta tuonnilla on kuitenkin ollut pakko toisinaan paikata kotimaista vajetta. Sää ja kasvuolosuhteet vaikuttavat satomääriin maailmanlaajuisesti. Avoimessa kaupankäynnissä hintojen on oltava samaa luokkaa. Kotimaisella tuotannolla on aina ollut kilpailulliset haasteensa syrjäisen sijaintinsa ja pitkien etäisyyksien takia. Lyhyemmällä kasvukaudella on vaikeaa vastata kilpailuun satojen määrässä. Laadussa sen sijaan pohjoisessa on omat vahvuutensa. Täällä tuholaiset, kuivuus sekä kasvitaudit ovat olleet pienempi ongelma kuin etelässä. Ilmastonmuutoksen osalta niidenkin riski kasvaa täällä ja muualla. Suomen osuus maailman kasvituoannossa voi tulevaisuudessa nousta juuri ilmastonmuutoksen takia.

Nykyään kotimainen maatalous vaatii koko ajan enemmän tuotantoa ja tuloja pysyäkseen muiden vauhdissa. Maatalouden riskit ovat kasvaneet. Toiminta on nykyään enemmän oikeaa yritystoimintaa. Suomessa tilojen jatkaminen tapahtuu vielä vahvasti suvun sisällä. Tunnesyyt suvun maista ovat vahvasti mukana. Vahvemmissa maatalousmaissa tilat vaihtavat omistajaa enemmän avoimilla myynti-ilmoituksilla. Uusien tilan omistajien on oltava valmiita seuraamaan maailmalta tulevia muutoksia omaa tilaa jatkettaessa. Esimerkeissä oli kolmen kurikkalaisviljelijän yhteiskuivuri. Yhteisprojektit eivät ole olleet yleisiä. Tilat ovat pyrkineet itse tekemään kaiken tai käyttämään urakointia. Yhteisprojekteja on kuitenkin muuttuvissa olosuhteissa syytä harkita. Ne mahdollistavat suurempia investointeja tavallisille tiloille. Yhteistyö auttaa jaksamaan pidempään, kun aikaa jää muuhunkin. Tällä tavalla myös viestitään maanviljelyä kiinnostavampana ammattina tuleville sukupolville. Kuten esimerkissä mainittiin, pelkästään erien yhdistämisellä voidaan saada jonkinlainen sato kasaan esimerkiksi huonona öljykasvivuotena. Yhteinen kuivaus ja myynti säästävät kuivauskuluissa sekä rahdissa. Toisessa esimerkissä pihaton rakensivat viisi osakasta. Mukaan laitettiin omia vahvuuksia, kuten peltoviljelyyn erikoistunut osakas.

Nykyaikaisen maanviljelyn tunnettu haaste on ollut riittävien tulojen hankkiminen. Palkkatöistä lomien hakeminen on hankalaa etukäteen peltotöitä varten, kun sääolosuhteita

ei etukäteen voi tietää. Märät syksyt palkkatöiden rinnalla tekevät sadonkorjuun todella haasteelliseksi. Ainoa aika puida on keskellä päivää. Kuitenkin palkkatöissä käyminen antaa tasaisen ja varman tulon viljelyn rinnalle. Se voi myös siirtää ajatuksia muualle tilan mahdollisista haasteista. Virkeä mieli voi sen jälkeen antaa uusia ajatuksia. Päätoiminen viljelijä tai sivutoimintaa tilallaan tekevä voi paremmin suunnitella peltotöitään. Tällöin puuttuvat varmat tulot, mutta tuotantoon on helpompi panostaa. Lisätulojen valintaan vaikuttaa myös oma kiinnostus sekä tavoitteet. Toiset ihmiset hakevat työuraa ja viljelevät siinä rinnalla. Toiset taas ovat tottuneet työskentelemään tilalla koneiden ja rakennusten parissa. Osa ihmisistä hakeutuu maalle rauhaan kaupunkien melskeestä. He saattavat tietoisesti luopua paremmasta toimeentulosta vain päästäkseen maalle. Etätyöt antavat joustovaraa.

Opinnäytetyön teossa yllätyin kuinka monella eri tavalla viljelijät hakevat lisätuloja. En ollut edes osannut antaa kaikkia vastausvaihtoehtoja valmiiksi. Onneksi viljelijät omatoimisesti itse lisäsivät vaihtoehtoja ja selvensivät tilannettaan avoimissa vastauksissa. Olin odottanut palkkatulojen osuuden olevan suurempikin. Toisaalta päätoimisten viljelijöiden osuus oli odottamaani suurempi. Odotukseni perustuivat tietysti omiin kokemuksiini muiden viljelijöiden tilanteesta ja kokemuksiini oman tilan viljelemisestä sekä ylläpidosta.

Investoinnit eivät kasvinviljelytiloilla aiheuta samanlaisia riskejä kuin kotieläintaloudessa. Maat ja koneet menevät aina kaupaksi. Isolle navetalle on hankalampi löytää uutta käyttöä. Myös muutokset eläinperäisten tuotteiden käytössä ja ohjeissa epävakavoittavat kotieläintalouden tilannetta. Kustannusten kasvuun ja tukien laskuun on kuitenkin valmistauduttava. Pitkällä aikavälillä pienetkin säästöt voivat vaikuttaa merkittävästi tulokseen. Edellisten vuosien toimintatavat eivät välttämättä toimi kustannustehokkaasti enää tulevana vuosina. Myös työskentelytavat ja -ympäristö on hyvä muokata sujuvaksi ja mahdollisimman vähän kuormittavaksi. Tämä tehostaa ajan käyttöä sekä lisää työturvallisuutta.

Tilojen rahoituskohdasta oli hyvin huomattavissa tämänhetkinen tilanne. Osa tiloista selvästi jähdyttelee ja osa yrittää vahvasti eteenpäin. Investointihalukkuuteen vaikuttaa myös, onko tilalla jatkajaa. Jokainen tila toimii itselleen parhaalla tavalla. Maatilojen työmäärä voi

ainakin kausikohtaisesti olla hyvin suuri. Sitä ei ole tarpeellista kasvattaa turhaan tai tehdä turhia investointeja.

Lähteet

- Ala-Kleemola, K. (2017). Maanviljelijästä osakeyhtiön toimitusjohtajaksi. Käytännön Maamies, (7), 46-51.
- Ala-Kleemola, K. (2016). Soilfood viljelijän ja teollisuuden apuna. Käytännön Maamies, (10), 30-33.
- Ala-Kleemola, K. (2020). Uusi navetta vei pikavauhtia konkurssiin. Käytännön Maamies, (1), 12-15.
- Arovuori, K., Yrjölä T. (2019). Maatalouden rahoitusasema on hyvä. Käytännön Maamies, (7), 46-49.
- Haapanen, M., Heikura, J., Leino, K. (2004). Maatila liikeyrityksenä. WSOY.
- Hakala, J. (2016). Öljypellava tuotteistuu Kauhajoella. Käytännön Maamies, (11), 56-59.
- Jalas, A. (2007). Kansallinen vilja. Viljakonttorista Viljavaan 1918-2007. Gummerus kirjapaino Oy.
- Ketokulta, M. (2016). Nyt ratkaisee ammattitaito. Käytännön Maamies, (7), 50-55.
- Kiviranta, E. (2020). Maatalouden kannattavuus pysynyt edelleen heikkona. Käytännön Maamies, (1), 16-17.
- Kolunsarka, T. (2019). Lisää mehiläisiä maataloille. Käytännön Maamies, (6), 44-47.
- Kuja-Lipasti, O., Tall, J. (2020). Maatilojen ja yritysten omistajanvaihdokset -eroissa on opittavaa. Käytännön Maamies, (1), 18-23.
- Kyrö, M. (2017). Monitoimitilalla ahkeroidaan ja nautitaan elämästä. Käytännön Maamies, (8), 44-46.
- Luke. 2022. Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne 2022(ennakko).
<https://www.luke.fi/fi/tilastot/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne-2022-ennakko>
- Mustonen, E. (2019). Helppohoitoinen pihatto. Käytännön Maamies, (3), 134-138.
- Mustonen, E. (2016). Unelmatiimi tekee hyvää tulosta yhteisnavetassa. Käytännön Maamies, (1), 50-57.
- Mustonen, E. (2018). Urakoitsijoiden kimpakuivuri. Käytännön Maamies, (3), 102-107.
- Mustonen, E. (2015). Viljat kuivaksi peltoja varjostavilla puilla. Käytännön Maamies, (11), 102-105.
- Mustonen, E. (2018). Yhdeltä katolta yli 200 kilowattia. Käytännön Maamies, (12), 90-93.

- Oristo, U. (2022). Kolmanneksen säästöt. Koneviesti, (17), 64-67.
- Oristo, U. (2023). Täytöllä kylvötehoa. Koneviesti, (5), 74-79.
- Palvaila, R. (2019). Katso kauas, näe lähelle. Käytännön Maamies, (3), 102-107.
- Saarinen, R. (2014). Lähihunajaa Hämeestä. Maatilan Pellervo, (8), 84-88.
- Sairanen, I. (2014). Lämpöä pienellä teholla. Koneviesti, (8), 52-53.
- Tilastokeskus. 2023. Maanviljelijöiden keski-ikä yhä kasvussa.
<https://www.stat.fi/julkaisu/clame5l0nbv7r0aw1lnf7h94z>
- Vilkuna, V. (2014). Tehokasta sänkimuokkausta. Koneviesti, (10), 24-25.
- Virtanen, M. (2014). Astronauttien ape menestyy. Farmi, (5), 50-52.
- Ylhäinen, A. (2018). Kuusi tonnia herneellä. Käytännön Maamies, (9), 50-60.

Liite 1. Kyselylomakkeen malli

Kasvinviljelytilan toimeentulokeinot tänään

Vastauslomake

Ikäsi?

-Alle 20-vuotta

-20-29 vuotta

-30-49 vuotta

-50-79 vuotta

-Yli 80-vuotta

Asuinpaikka?

-Etelä-Suomi

-Länsi-Suomi

-Keski-Suomi

-Itä-Suomi

-Pohjois-Suomi

Tilakoko?

-Alle 25 hehtaaria

-26-50 ha

-51-100 ha

-101-200 ha

-Yli 200 ha

Tulot muusta kuin kasvinviljelystä?

-Kasvinviljely selvästi suurin tulolähde -Urakointia -Suoramyyntiä

-Metsätaloutta

-Palkkatyö

-Muu

Jos tuloja muualta kuin kasvinviljelystä, niin kertoisitko %-osuuden viljelijän tuloista(esim. 50% viljelystä, 50% urakoinnista) sekä tarkentaa toista työtä?

Onko viljelyaikaikasi tapahtunut muutosta tulolähteissä? Jos niin, minkälaista?

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

1. Kyselylomake

Teen kyselyn facebookin maatalousryhmissä. Vastauskaavake on linkin takana. Vastaukset eivät ole julkisia. Vastaukset löytyvät salasanan alta Google Formsista.

2. Vastaajan tiedot

Kyselyssä ei ole tarvetta arkaluonteiseen, henkilökohtaiseen tietoon. Ikä ja paikkakunta ovat ainoastaan tutkimuksen kannalta oleellisia. Tilan toimintatavat myös.

3. Tietojen säilytys

Tietojen omistus jää työn tekijälle. Tietoja käsitellään luottamuksellisesti.

4. Tietojen luovutus

Vastausten tietoja ei ole tarpeen luovuttaa eteenpäin jatkokäyttöön. Tarvittaessa tiedot luovutetaan opinnäytetyöohjaajalle tarkistusta varten. Tietoja säilytetään tietoturvallisesti yksi vuosi.